

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET

Ert brev 12.5.2026
Dnr: VN/35482/2024
Ref. Janina Groop-Bondestam

Remissutlåtande över förslag till ny självstyrelselag för Åland

Företagarna på Åland har tagit del av lagförslaget och framför följande:

Syftet med revisionen av självstyrelselagen är att skapa ett mera dynamiskt självstyrelsesystem som möjliggör en smidigare utveckling av framtida lagstiftning och ett stärkt språkskydd, vilket ger Åland större inflytande över anpassningen till samhällsutvecklingen.

Efter drygt 15 års arbete är det glädjande att det nu finns ett förslag som bekräftar och stärker Ålands självbestämmande i linje med grundteserna vid självstyrelsens tillkomst. Samtidigt är det viktigt att alla riksmyndigheter framöver även i praktiken respekterar autonomin och den politiska konsensus som uppnåtts. Det oavsett om enskilda ärenden eller situationer föranleder utmanande konsekvenser för staten som skapar oenighet, i likhet med situationen gällande ändrade direktiv om utsläppshandel.

Ålands status och terminologi

Vi ser positivt på att Åland särskiljs från den landskapsförvaltning som finns på rikshåll och att detta förtydligas i terminologin. Vidare är det till fördel att Delegationen för Ålandsärenden, får en förstärkt roll som expertorgan i självstyrelselagstiftningen och som första instans i fall av oenighet om behörighet.

Förslaget att ge utökad behörighet för Åland att förhandla och sätta i kraft internationella förpliktelser samt större möjligheter att påverka beredningen av ärenden som avgörs av Europeiska unionens institutioner understöds, eftersom Ålands inflytande enligt nuvarande system uppfattats som alltför svagt och ofta senkommet.

En viktig förändring är också att Ålands regering ska höras innan ett lagförslag som berör Åland överläts till riksdagen, vilket ökar möjligheterna till inflytande och ger Åland mer tid för utvärdering jämfört med dagsläget där Åland hörs först i utskottsbehandlingen.

Överklagandeinstanser och rättsskydd

Synnerligen positivt ser vi på förslaget att överklagande i förvaltningsärenden när det är fråga om landskapsregeringens och dess myndigheters enskilda beslut ändras så att huvudregeln är att besluten överklagas hos förvaltningsdomstolen. Detta är en fråga vi drivit aktivt sedan 2013, eftersom det för små företag och föreningar upplevts som en stor demokratibrist att det endast funnits en enda besvärinstans (HFD).

Därigenom har överklaganden aldrig blivit föremål för ändamålsenlighetsprövning, utan endast avgjort i fråga om formell laglighet utgående från gällande lagstiftning, något som över tid förorsakat enskilda sakägare stora förluster i synnerhet gällande frågor kring stöd för närings- och organisationsverksamhet.

1 (2)

Språkskyddet och myndigheterna

En välkommen förändring är att det uttryckligen stadgas att en myndighetsföreskrift inte blir gällande på Åland om den inte finns tillgänglig på svenska, samt att statliga myndigheter ska se till att anvisningar, blanketter och formulär med mera måste finnas på svenska om de ska tillämpas på Åland. Allmänt bindande kollektivavtal har härvid tidigare utgjort ett problemområde, men förbättrats efter den lagändring som gjordes 2011.

Även förslaget om tillgång till statliga digitala tjänster på svenska samt att Statsrådet ska verka för att anvisningar som ges av någon annan än en myndighet finns på svenska, om de ska tillämpas på Åland och har väsentlig betydelse för individens rättigheter och skyldigheter är positivt, liksom att statliga myndigheter ska se till att deras anvisningar som gäller internationella standarder och som ska tillämpas på Åland finns tillgängliga på svenska.

Vidare är det bra att det en skrivning om tjänsteproducerande bolag som staten har bestämmanderätt i och som bedriver näringsverksamhet på Åland ska ha en skyldighet att på Åland betjäna och informera allmänheten på svenska intas i lagen.

Överföring av behörighet

Ändringen av behörighetsfördelningen genom förenklade förfaranden genom vilka riksdagens behörighet på Åland kan ändras för vissa behörighetsområden är välkommen.

Enligt förslaget finns exempelvis språkfrågor inom lagtingets lagstiftningsområde och näringsrätten, rösträttsaldern, standardisering inom t ex byggregler och toppdomänen .ax bland de behörigheter eller befogenheter som enligt lagförslaget överförs till lagtinget eller som preciseras.

Dessutom kan republikens president bemyndiga Ålands regering att föra förhandlingar om fördrag eller andra internationella förpliktelser som hör till lagtingets lagstiftningsbehörighet och som gäller ett ärende mellan Åland och den andra parten.

När det gäller de områden som kan överföra till lagtingets behörighet, vore det önskvärt att ett bredare område skulle komma i fråga, i synnerhet sådana områden som påverkar näringslivets verksamhetsförutsättningar och som ger Åland större möjligheter att påverka samhällets utveckling.

Sammanfattande synpunkter

Företagarna på Åland ser positivt på den förslagna reformen, även om den är mindre långtgående än vad som förväntats och vad som borde ha varit möjligt med hänsyn till den finländska statsmaktens historiska löfte till ålänningarna om ”en så långtgående självstyrelse som bara möjligt, så länge Åland förblir en del av Finland”.

Med hänsyn till den långdragna reformprocessen och att förslaget nu förstärker språkskyddet samt skapar en tydligare fördelning mellan grundlagen och självstyrelselagen som minskar risken för erosion genom att självstyrelsen åsidosätts genom speciallagar, anser vi att förslaget till ny självstyrelselag kan tillstyrkas.

Samtidigt är vår förhoppning att de olösta frågorna kan biläggas inom en nära framtid så att självstyrelsen kan utvecklas och förverkligas enligt de ursprungliga föresatserna.

Mariehamn den 4 augusti 2026

Företagarna på Åland rf

Jonny Mattsson
Ombudsman